

Pytania pomocnicze:

- Czego dowiedzieliście się o sobie w trakcie wykonywania ćwiczenia?
- Jakie dostrzegacie podobieństwa i punkty wspólne z kolegami/koleżankami z klasy?
- Co wyróżnia was jako klasę spośród innych klas w szkole?
- Jakie są wasze mocne strony jako klasy?

Temat: Sytuacja konfliktowa: wyzwanie czy bariera nie do pokonania?

CELE:

- rozwijanie umiejętności konstruktywnego radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych
- rozwijanie umiejętności analizy sytuacji, ułatwiającej poszukiwanie rozwiązań w sytuacjach konfliktowych

POMOCE DYDAKTYCZNE:

- duże arkusze papieru
- samoprzylepne karteczki
- flamastry
- karty pracy

CZAS TRWANIA: 2 x 45 min

INFORMACJA DLA NAUCZYCIELA

Jednym z częstych przejawów sytuacji trudnej wychowawczo jest konflikt w klasie w relacjach uczeń – uczeń lub nauczyciel – uczeń. Konflikty mogą rozgrywać się przy otwartej kurtynie i być dostrzegalne dla każdego, np. uczniowie zachowują się demonstracyjnie, wyrażają swoje niezadowolenie, złość, wchodzą w utarczki słowne z nauczycielem lub ze sobą nawzajem (jeżeli konflikt rozgrywa się między uczniami). Konflikty mogą mieć charakter utajony. Wówczas nie są werbalizowane i komunikowane wprost, np. konflikt o markowe ciuchy jako symbol prestiżu. W pierwszej sytuacji najlepiej jest podjąć temat na forum klasy i otwarcie rozmawiać o tym, co aktualnie rozgrywa się w grupie. W drugiej sytuacji, można wykorzystać temat lekcji jako pretekst do podjęcia problemu i zachęcić uczniów do otwartej dyskusji. Dzięki temu nauczyciel zasygnalizuje, że jest gotowy i otwarty na rozmowę o trudnych sprawach. Uczniowie jednocześnie poznają zasady radzenia sobie w trudnych sytuacjach i sposoby konstruktywnego rozwiązywania konfliktów.

Wskazówki dotyczące radzenia sobie w sytuacji trudnej, konfliktowej:

Po pierwsze: Pamiętaj! Kryzys, sytuacja trudna jest naturalnym etapem rozwoju grupy. Świadomość tego pozwoli Ci zachować dystans do sytuacji i nie tracić wiary we własne możliwości. Wysokie kompetencje wychowawcze nie niwelują konfliktów czy sytuacji trudnych. Umiejętność ich rozwiązywania i radzenia sobie z nimi wzmacnia grupę i stanowi potwierdzenie kompetencji nauczyciela!

Po drugie: Omów sytuację z kimś, kto nie jest bezpośrednio zaangażowany w konflikt. Pozwoli to lepiej zrozumieć, co się dzieje w Twojej relacji z grupą i ułatwia znajdowanie rozwiązań.

Po trzecie: Korzystaj ze swoich umiejętności komunikacyjnych: aktywnie słuchaj, stosuj komunikaty ja, parafrazuj, klaryfikuj, podsumowuj wypowiedzi uczniów, opisuj i nazy-

waj to, co się dzieje w grupie (zarówno między uczniami, jak i w Twojej relacji z uczniami).

Po czwarte: Staraj się co jakiś czas zadawać sobie następujące pytania: *Czy przestrzegamy zasad kontraktu? Na jakim etapie procesu grupowego znajduje się klasa? Jakie zewnętrzne czynniki mogą wpływać na to, co się dzieje w grupie? Na ile sytuacja, zachowanie, problemy jednej osoby wpływają na to, co się dzieje w grupie? Co się dzieje w moich relacjach z poszczególnymi uczniami? Jakie uruchamiają się we mnie uczucia, myśli? Jakie potrzeby komunikuje grupa? Na ile tematy, które poruszamy są adekwatne do potrzeb uczniów? Na ile skupiam się na sobie, swoich potrzebach, a na ile na tym, co sygnalizują mi uczniowie? Czy słucham i rozumiem potrzeby zgłaszane przez uczniów?*

Po piąte: Podczas dyskusji na temat trudnej sytuacji w zespole klasowym możesz korzystać z następujących narzędzi i sformułowań:

1. Odwołanie do kontraktu: *Jak mówi nasz kontrakt...*
2. Odwołanie do potrzeb zespołu: *Zastanawiam się, co jest wam teraz potrzebne/co mogłoby wam pomóc lepiej się poczuć?*
3. Odwołanie się do możliwości samoobserwacji grupy: *Co się według was teraz dzieje między wami/nami?*
4. Odwołanie się do własnych obserwacji: *Mam poczucie, że między nami/wami dzieje się coś bardzo trudnego.*
5. Odwołanie się do uczuć i emocji przeżywanych przez uczniów: *Jakie się w was pojawiają emocje, uczucia w związku z tą sytuacją?*
6. Odwołanie się do własnych emocji: *Niepokoję się, kiedy zachowujecie się w ten sposób.*
7. Odwołanie się do własnego autorytetu, wiedzy, doświadczenia: *Rozumiem, że czujecie się w związku z tą sytuacją w taki sposób. Proponuję, żebyśmy rozwiązali to w ten sposób.*

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Nauczyciel prosi uczniów, aby wymienili słowa, które kojarzą im się z sytuacją konfliktową. Mogą to być wyrazy bliskoznaczne, uczucia, myśli, zachowania. Następnie zadaniem uczniów jest sformułowanie wstępnej definicji konfliktu. Definicja powinna uwzględniać elementy składowe sytuacji konfliktowej:

- obecność przynajmniej dwóch stron konfliktu,
- różnice pomiędzy stronami konfliktu dotyczące poglądów, celów, wartości, interesów,
- współzależność pomiędzy stronami wpływająca na możliwość realizacji potrzeb, interesów, celów.

2. Uczniowie podają przykłady konfliktów: mogą one dotyczyć spraw ogólnoswiatowych, ale również spraw bardziej osobistych.

3. Nauczyciel na planszy przedstawia uczniom koncepcję podstawowych sposobów rozwiązywania konfliktów:

- Dominacja**, czyli realizacja własnych celów i interesów kosztem drugiej strony. Aby wygrać, używa się perwersji, presji i przemocy.

- Podporządkowanie**, które oznacza rezygnację z własnych interesów. Jedna ze stron wyrzeka się realizacji swoich celów akceptując wygraną przeciwnika.

- Unikanie**, czyli wycofywanie się, rezygnacja z jakiegokolwiek działania i pozostawianie sprawy nierozwiązanej.

- Ugodowa rezygnacja (zgniły kompromis)**, w której następuje rezygnacja z własnych celów, dążeń w zamian za podobną rezygnację drugiej strony.

- Współpraca**, czyli wspólne rozwiązywanie problemu, które umożliwia znalezienie satysfakcjonujących rozwiązań dla obu stron.

4. Nauczyciel dzieli zespół na 4-5-osobowe zespoły. Każdy z zespołów będzie miał za zadanie dokonanie rozpoznania (zdiagnozowania) otrzymanej sytuacji konfliktowej na podstawie pytań pomocniczych, zawartych w karcie pracy. Jeżeli na którekolwiek pytanie uczniowie nie znajdą odpowiedzi w tekście, wpisują „brak danych”.

Sytuacja konfliktowa:

Podczas przerwy dochodzi do bójki pomiędzy uczniami II b i II c. Obie klasy przygotowywały się do międzyszkolnego konkursu przedmiotowego na temat ekologii, ale okazało się, że przewodniczący klasy II c zachorował i nie złożył na czas u dyrektora konspektu projektu. To skutecznie zdyskwalifikowało II c. Klasa jest rozżalona, bo nagrodą w konkursie jest bardzo atrakcyjna wycieczka w Góry Stołowe. Jeden z uczniów II b podczas przerwy pozamieniał litery na gazetce pod klasą II c, co wywoływało ogólne rozbawienie. Kiedy zobaczyli to uczniowie klasy II c, bardzo się zdenerwowali i podchodząc do gazetki przygotowanej przez klasę II b zaczęli niszczyć jej kolejne elementy. Rozpętała się szarpanina pomiędzy zespołami. Podczas bójki uczniów została doszczętnie zniszczona gazetka szkolna przygotowana przez II b. Jej elementy zostały porozrzucane na korytarzu. Wychowawca II b przekazał uczniom, co się stało i kazał oddelegować grupę osób, która pomoże ten bałagan posprzątać. Uczniowie, którzy brali udział w bójce, nie chcieli sprzątać, bo uważali, że awanturę wywołała klasa II c. Klasa II c też nie chciała wziąć się za sprzątanie, bo uważała, że bójka została zainicjowana przez II b. W klasie II b zawrzało.

Nauczyciel zagroził, że jeżeli w ciągu paru minut nie zorganizuje się grupa porządkowa, konsekwencje poniesie cała klasa. Jeden z uczniów, który nie brał udziału w bójce, podniósł się i był gotów posprzątać cały bałagan. Dołączyły do niego kolejne dwie osoby. Wywołało to falę wściekłości u reszty klasy.

KARTA PRACY:

Strony konfliktu:.....
 Przyczyny konfliktu:.....
 Skutki konfliktu:.....
 Czego chce strona A. ....
 Czego chce strona B. ....
 Zastosowane rozwiązania (zakreśl właściwą odpowiedź):
 1. Dominacja
 2. Podporządkowanie
 3. Unikanie
 4. Uгода („zgniły kompromis”)
 5. Współpraca
 Propozycje rozwiązań umożliwiających realizację potrzeb i interesów strony A. i strony B.
 .....
 .....

Podczas omawiania ćwiczenia nauczyciel zwraca uwagę na wnioski uczniów, płynące z przeczytanych tekstów.

Pytania pomocnicze:

- Na ile w otrzymanym materiale znajdują się wyczerpujące informacje na temat konfliktu zaangażowanych w niego stron?
- Co z tego wynika dla możliwości zrozumienia sytuacji?

5. Podsumowanie zajęć. W podsumowaniu nauczyciel podkreśla, jak duże znaczenie dla konstruktywnego rozwiązywania konfliktów ma poznanie potrzeb i interesów obu stron. Bardzo często bowiem to brak tej wiedzy, niedopowiedzenia, przemilczenia generują konflikty i napięcia między ludźmi. Nauczyciel podkreśla znaczenie i wartość sposobu rozwiązywania konfliktu nakierowanego na współpracę i współdziałanie. W tym momencie może jednocześnie odwołać się do sytuacji, która dotyczy samego zespołu: *Być może w naszej klasie dzieją się różne trudne rzeczy, ale z jakichś powodów jest nam trudno o nich otwarcie mówić. Być może nie macie pewności, czy damy radę je wspólnie rozwiązać...*